מהדורה למורה – מפתח תשובות

מטרות הדף:

- להפעיל באופן עצמאי את חמשת צעדי שיטת הבלש על כל פועל נתון
- לזהות ולסווג פעלים לפי גזרת הנחים: ל"ה/י, פ"י/ו, ע"ו/י וחסרי פ"נ
- להסביר כיצד אות נחה משפיעה על צליל הפועל בבניינים שונים
- לבצע הבחנה מדויקת בין תופעת הנחת האות לבין תופעת הבליעה (פ"נ)

גרסת חנ"מ – פחות פריטים, עד 3 אפשרויות בחירה, בנק מילים, גופן מוגדל ושורות כתיבה רחבות. מומלץ להקריא את ההוראות בקול ולעבוד חלק אחר חלק, בלי הגבלת זמן.

חלק א' – פרק 1 • שיטת הבלש: חמשת הצעדים
לאיתור שורש חסר – זיהוי הצעדים

1. ב – הוא אתמול
2. ב – שלוש
3. ב – פעל

חלק ב' – פרק 1 • שיטת הבלש: חמשת הצעדים
לאיתור שורש חסר – יישום על פעלים

1. לא נכון – אות נחה נכתבת אך לרוב אינה נשמעת, או נעלמת לגמרי
2. נכון – כך מוגדרת גזרה

חלק ג' – פרק 1 • שיטת הבלש: חמשת הצעדים
לאיתור שורש חסר – תרגול על פעלים מהאתר

1. קם
2. ה

חלק ד' – פרק 3 • גזרת פ"י/ו: כשהאות הראשונה
נחה – זיהוי בסיסי

1. לא נכון – האות הראשונה יכולה להיות גם ו' וגם י', לכן רושמים אותה כ-י/ו
2. נכון – אחרי השמטת מוספיות ההפעיל נשארות 3 אותיות: י/ו-ב-ל, והראשונה נחה

חלק ה' – פרק 3 • גזרת פ"י/ו: כשהאות הראשונה
נחה – תרגול והשלמה

1. י/ו-ד-ע
2. נוֹלַד
3. הפעיל (הוֹבִיל)

חלק ו' – פרק 3 • גזרת פ"י/ו: כשהאות הראשונה
נחה – חשיבה והרחבה

1. מעבירים את הפועל לבניין הפעיל: הוּרַד הופך להוֹרִיד (3 אותיות - פ"י/ו), והוּקַם הופך להֻקִים (2 אותיות - ע"ו/י)

חלק ז' – פרק 4 • גזרת ע"ו/י: כשהאות האמצעית
נחה – זיהוי ראשוני

1. נכון – נשארו רק שתי אותיות (ש־ר) בלי דגש – סימן לבניין קל בגזרה זו
2. נכון – כך נשמע נפעל בגזרה זו: נָסוֹג, נָמוֹג
3. לא נכון – בהפעיל הה׳ מנוקדת בצירה: הֵקִים, הֵעִיר

חלק ח' – פרק 4 • גזרת ע"ו/י: כשהאות האמצעית
נחה – זיהוי בבניינים

1. א – ק-ו-ם
2. ג – הפעיל

חלק ט' – פרק 4 • גזרת ע"ו/י: כשהאות האמצעית
נחה – יישום והעמקה

1. קל
2. הֵקִים

חלק י׳ – פרק 4 • גזרת ע"ו/י: כשהאות האמצעית נחה – התאמה וכתיבה

- 1 – ג (קל)
- 2 – ד (הפעיל)
- 3 – א (נפעל)
- 4 – ב (הופעל)

חלק י״א – פרק 5 • חסרי פ"נ: גזרה שכנה עם דגש תמורת נ' – זיהוי בסיסי

1. נכון – השם „פ"נ" מציין שהאות הראשונה (פ' הפועל) היא נ.
2. לא נכון – בחלק מהבניינים והזמנים, כמו הפעיל ועתיד קל, הנ' נבלעת ומשאירה דגש – היא לא נשמעת.

חלק י״ב – פרק 5 • חסרי פ"נ: גזרה שכנה עם דגש תמורת נ' – זיהוי בבניינים

1. ג – היא נבלעת ומשאירה דגש באות שאחריה
2. ג – קל בעבר

חלק י״ג – פרק 5 • חסרי פ"נ: גזרה שכנה עם דגש תמורת נ' – השלמה והתאמה

1. ל
2. פ

חלק י״ד – פרק 5 • חסרי פ"נ: גזרה שכנה עם דגש תמורת נ' – התאמת פועל לשורש

- 1 – ב (נ-פ-ל)
- 2 – ג (נ-ג-ע)
- 3 – ד (נ-כ-ר)
- 4 – א (נ-ב-ט)

חלק ט״ו – פרק 6 • מסכם: זיהוי והשוואה בין כל הגזרות – זיהוי מהיר

1. ג – ע״ו/י
2. א – ל״ה/י
3. א – מסתיים ב־וֹת

חלק ט״ז – פרק 6 • מסכם: זיהוי והשוואה בין כל הגזרות – תרגול לפי שיטת הבלש

1. נכון – אחרי השמטת ה־הֵ והי של ההפעיל נשארות ו־ב־ל, והו׳ נחה בתחילת השורש.
2. לא נכון – הדגש בפ׳ מעיד על נ׳ שנבלעה – זו גזרת חסרי פ״נ, לא ע״ו/י.

חלק י״ז – פרק 6 • מסכם: זיהוי והשוואה בין כל הגזרות – השלמה והתאמה

1. נָפַל
2. הִפִּיל

חלק י״ח – פרק 6 • מסכם: זיהוי והשוואה בין כל הגזרות – השוואה והבנה

- 1 – ד (קָנָה)
- 2 – ג (הוֹבִיל)
- 3 – ב (קָם)
- 4 – א (הִגִּיעַ)

חלק י״ט – חזרה מסכמת – זיהוי גזרות מכל הפרקים

1. ג – ע"ו/י
2. א – מסתיים ב-וֹת
3. ב – הוֹ־

כרטיס יציאה – מה לחפש

- התלמיד/ה מציג/ה את הסדר הנכון: הוא אתמול, בניין, השמטת מוספיות, ספירה, החלטה
- התלמיד/ה מזהה נכון את מיקום האות הנחה (ראשונה/אמצעית/אחרונה) ואת הגזרה המתאימה
- התלמיד/ה מסביר/ה שבנחים האות קיימת אך לא נשמעת או נעלמת, ואילו בחסרי פ"נ האות כלל לא נכתבת אלא מסומנת בדגש

טיפים להפעלה:

- מומלץ ללמד פרק אחד בכל שיעור, ולהתחיל תמיד בחזרה קצרה על חמשת צעדי שיטת הבלש מפרק 1
- לתלמידים מתקשים אפשר לצמצם לפעלים דו-אותיים בבניין קל בלבד ולדלג על חסרי פ"נ ועל פולל
- לתלמידים מתקדמים כדאי להוסיף דיון בהבדלים בין פ"י/ו לע"ו/י דרך מבחן הפעיל (הוּ__)
- כדאי לסיים כל פרק בטבלת השוואה בין הגזרה הנלמדת לגזרות קודמות, כהכנה לפרק המסכם

חוברת תרגול – בלשי השורש: גזרות הנחים

בלשי השורש – גזרות הנחים

תיכון · חנ״מ

תוכן החוברת

1. פרק 1 – שיטת הבלש: חמשת הצעדים לאיתור שורש חסר
2. פרק 2 – גזרת ל"ה/י: כשהאות האחרונה נחה
3. פרק 3 – גזרת פ"י/ו: כשהאות הראשונה נחה
4. פרק 4 – גזרת ע"ו/י: כשהאות האמצעית נחה
5. פרק 5 – חסרי פ"נ: גזרה שכנה עם דגש תמורת נ'
6. פרק 6 – מסכם: זיהוי והשוואה בין כל הגזרות

שם: _____ כיתה: _____

יצרה: רוית ראש בן ישי

חוברת תרגול – בלשי השורש: גזרות הנחים

חוברת התלמיד/ה חנ"מ

שם: _____ **כיתה:** _____ **תאריך:** _____

בחוברת הזו תעבדו כבלשים: בכל פרק תקבלו פעלים וצריכים לחשוף איזו אות שורש מתחבאת ולמה. עבדו לפי סדר הפרקים, ובכל תרגיל רשמו את שלבי החשיבה - 'הוא אתמול', בניין, השמטת מוספיות, ספירה והחלטה.

בנק מילים: הִפִּיל | הֵקִים | ה | נָפַל | הפעיל (הוֹבִיל) | פ | נוֹלַד | קל | קל | ל | ע-ד-ו/י | קם

1 חלק א' – פרק 1 • שיטת הבלש: חמשת הצעדים לאיתור שורש חסר – זיהוי הצעדים

הקיפו את התשובה הנכונה.

1. מהו הצעד הראשון בשיטת הבלש לאיתור שורש?

א) ספירת אותיות ב) הוא אתמול ג) זיהוי בניין

2. כמה אותיות יש בדרך כלל לשורש במילה בעברית?

א) שתיים ב) שלוש ג) ארבע

3. לפי איזו מילה מסמנים את מקומות האותיות בשורש (פ-ע-ל)?

א) שם ב) פעל ג) בניין

2 חלק ב' – פרק 1 • שיטת הבלש: חמשת הצעדים לאיתור שורש חסר – יישום על פעלים

סמנו ✔ נכון או ✘ לא נכון.

#	משפט	✔ נכון	✘ לא נכון
1	אות נחה היא אות שתמיד נכתבת ונשמעת בבירור במילה	☐	☐

#	משפט	✔ נכון	✘ לא נכון
2	גזרה היא קבוצת שורשים שמתנהגים אותו דבר בגלל אות מיוחדת בשורש	☐	☐

3 חלק ג׳ – פרק 1 • שיטת הבלש: חמשת הצעדים לאיתור שורש חסר – תרגול על פעלים מהאתר

השלימו את המילה החסרה.

1. הפועל 'יקום' ב'הוא אתמול' הופך ל- _____

2. בפועל 'הפנה', אחרי השמטת מוספיות הבניין (הפעיל) נשארות האותיות פ, נ, _____

4 חלק ד׳ – פרק 3 • גזרת פ"י/ו: כשהאות הראשונה נחה – זיהוי בסיסי

סמנו ✔ נכון או ✘ לא נכון.

#	משפט	✔ נכון	✘ לא נכון
1	בגזרת פ"י/ו האות הראשונה בשורש היא תמיד ו׳, ולעולם לא י׳	☐	☐
2	הפועל הוֹבִיל שייך לגזרת פ"י/ו	☐	☐

5 חלק ה׳ – פרק 3 • גזרת פ"י/ו: כשהאות הראשונה נחה – תרגול והשלמה

השלימו את המילה החסרה.

1. השורש של הפועל הוֹדִיעַ הוא _____

2. בבניין נפעל, "הוא אתמול" של השורש י/ו-ל-ד נשמע _____

3. הפועל הוּבַל הוא בבניין הופעל; כדי למצוא את שורשו מעבירים אותו לבניין

_____

6 חלק ו׳ – פרק 3 • גזרת פ"י/ו: כשהאות הראשונה נחה – חשיבה והרחבה

ענו בקצרה.

1. הסבירו איך מבחינים בין הוּרַד לבין הוּקַם, למרות ששניהם בתבנית זהה הו__

7 חלק ז׳ – פרק 4 • גזרת ע"ו/י: כשהאות האמצעית נחה – זיהוי ראשוני

סמנו ✔ נכון או ✘ לא נכון.

#	משפט	✔ נכון	✘ לא נכון
1	הפועל "שָׂר" הוא פועל דו-אותי מבניין קל, גזרת ע"ו/י	☐	☐
2	בבניין נפעל בגזרת ע"ו/י, "הוא אתמול" נשמע בצליל נָ-i, כמו נָסוֹג	☐	☐
3	בבניין הפעיל בגזרת ע"ו/י הה׳ מנוקדת בחיריק ולא בצירה	☐	☐

8 חלק ח׳ – פרק 4 • גזרת ע"ו/י: כשהאות האמצעית נחה – זיהוי בבניינים

הקיפו את התשובה הנכונה.

1. מהו השורש של הפועל "קָם"?

א) ק-ו-ם ב) ק-י-ם ג) ק-מ-ם

2. באיזה בניין מופיע הצליל המיוחד הֵ־ִי, כמו ב"הֵרִים"?

א) קל ב) נפעל ג) הפעיל

9 חלק ט׳ – פרק 4 • גזרת ע"ו/י: כשהאות האמצעית נחה – יישום והעמקה

השלימו את המילה החסרה.

1. פועל בעבר או בהווה שנשארות בו רק שתי אותיות בלי דגש שייך לבניין _____

2. הוֹ אתמול של השורש ק-ו-ם בבניין הפעיל הוא _____

10 חלק י׳ – פרק 4 • גזרת ע"ו/י: כשהאות האמצעית נחה – התאמה וכתיבה

התאימו: כתבו ליד כל מספר את האות המתאימה מהעמודה השמאלית.

1. שָׂר	___	**א.** נפעל
2. הֵקִים	___	**ב.** הופעל
3. נָסוֹג	___	**ג.** קל
4. הוּקַם	___	**ד.** הפעיל

11 חלק י״א – פרק 5 • חסרי פ"נ: גזרה שכנה עם דגש תמורת נ' – זיהוי בסיסי

סמנו ✔ נכון או ✘ לא נכון.

#	משפט	✔ נכון	✘ לא נכון
1	בגזרת חסרי פ"נ האות הראשונה בשורש היא נ'	☐	☐

#	משפט	✔ נכון	✘ לא נכון
2	בכל הבניינים והזמנים הנ' בחסרי פ"נ נשמעת כרגיל	☐	☐

12 חלק י״ב – פרק 5 • חסרי פ"נ: גזרה שכנה עם דגש תמורת נ' – זיהוי בבניינים

הקיפו את התשובה הנכונה.

1. מה קורה לאות נ' בפועל „הִגִּיעַ"?

(א) היא נשמעת כרגיל (ב) היא נעלמת בלי שום סימן

(ג) היא נבלעת ומשאירה דגש באות שאחריה

2. באיזה בניין וזמן הנ' בחסרי פ"נ כן נשמעת?

(א) הפעיל (ב) הופעל (ג) קל בעבר

13 חלק י״ג – פרק 5 • חסרי פ"נ: גזרה שכנה עם דגש תמורת נ' – השלמה והתאמה

השלימו את המילה החסרה.

1. השורש של הפועל הִפִּיל הוא נ-פ-_____

2. בעתיד של בניין קל, הפועל יִפֹּל מגיע מהשורש נ-_____-ל

14 חלק י״ד – פרק 5 • חסרי פ"נ: גזרה שכנה עם דגש תמורת נ' – התאמת פועל לשורש

התאימו: כתבו ליד כל מספר את האות המתאימה מהעמודה השמאלית.

1. הִפִּיל	___	**א.** נ-ב-ט
2. הִגִּיעַ	___	**ב.** נ-פ-ל
3. הִכִּיר	___	**ג.** נ-ג-ע
4. הִבִּיט	___	**ד.** נ-כ-ר

15 חלק ט״ו – פרק 6 • מסכם: זיהוי והשוואה בין כל הגזרות – זיהוי מהיר

הקיפו את התשובה הנכונה.

1. הפועל קָם הוא "הוא אתמול" בבניין קל, ונשארות בו רק 2 אותיות. לאיזו גזרה הוא שייך?

א) ל״ה/י ב) פ״י/ו ג) ע״ו/י

2. הפועל קָנָה מסתיים בצליל ָה, ושם הפועל שלו הוא לִקְנוֹת. לאיזו גזרה הוא שייך?

א) ל״ה/י ב) פ״י/ו ג) ע״ו/י

3. מהו הסימן המובהק ביותר לזיהוי גזרת ל״ה/י בשם הפועל?

א) מסתיים ב־וֹת ב) מתחיל ב־הו ג) יש דגש באות הראשונה

16 חלק ט״ז – פרק 6 • מסכם: זיהוי והשוואה בין כל הגזרות – תרגול לפי שיטת הבלש

סמנו ✔ נכון או ✘ לא נכון.

#	משפט	✔ נכון	✘ לא נכון
1	הפועל הוֹבִיל שייך לגזרת פ״י/ו כי האות הראשונה בשורש היא ו׳ שנחה.	☐	☐
2	הפועל הִפִּיל הוא דוגמה לגזרת ע״ו/י כי נשארות בו רק 2 אותיות.	☐	☐

17 חלק י״ז – פרק 6 • מסכם: זיהוי והשוואה בין כל הגזרות – השלמה והתאמה

השלימו את המילה החסרה.

1. "הוא אתמול" של השורש נ-פ-ל בבניין קל הוא _____

2. בבניין הפעיל, השורש נ-פ-ל הופך ל"_____" ונשארות 2 אותיות עם דגש

18 חלק י״ח – פרק 6 • מסכם: זיהוי והשוואה בין כל הגזרות – השוואה והבנה

התאימו: כתבו ליד כל מספר את האות המתאימה מהעמודה השמאלית.

1. ל״ה/י	___	**א.** הִגִּיעַ
2. פ״י/ו	___	**ב.** קָם
3. ע״ו/י	___	**ג.** הוֹבִיל
4. חסרי פ״נ	___	**ד.** קָנָה

19 חלק י״ט – חזרה מסכמת – זיהוי גזרות מכל הפרקים

הקיפו את התשובה הנכונה.

1. פועל ב"הוא אתמול" או בהווה שיש בו רק שתי אותיות שורש – לאיזו גזרה הוא שייך?

א) ל"ה/י ב) פ"י/ו ג) ע"ו/י

2. איזה סימן מעיד על גזרת ל"ה/י בשם הפועל?

א) מסתיים ב-וֹת ב) מתחיל ב-הו ג) יש דגש באות ראשונה

3. בבניין הפעיל של גזרת פ"י/ו "הוא אתמול" נשמע לרוב:

א) הִ־ ב) הוֹ־ ג) הֵ־

כרטיס יציאה

תארו במילים שלכם את חמשת צעדי שיטת הבלש וסדרו אותם נכון

בחרו שלושה פעלים מגזרות שונות והסבירו איזו אות נחה בכל אחד ומדוע

איך הרגשתי בשיעור? ☹ 😐 🙂 😀